

No: 228 – Mahreç İşareti

AYANCIK GÖYNEK YAKASI

Tescil Ettiren

**AYANCIK HALK EĞİTİM MERKEZİ VE AKŞAM SANAT
OKULU MÜDÜRLÜĞÜ**

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 26.11.2012 tarihinden itibaren korunmak üzere 15.11.2017 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 228
Tescil Tarihi	: 15.11.2017
Başvuru No	: C2012/149
Başvuru Tarihi	: 26.11.2012
Coğrafi İşaretin Adı	: Ayancık Göynek Yakası
Ürün / Ürün Grubu	: El sanatı / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Ayancık Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü
Tescil Ettirenin Adresi	: Yalı Mahallesi Dr. Haşim Örnek Caddesi No:18 Ayancık / SİNOP
Coğrafi Sınırı	: Ayancık İlçesi
Kullanım Biçimi	: Markalama

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Sinop ilinin Ayancık ilçesi adını dokumaların üzerine el ile işlenen Ayancık Göynek Yakası ile duyurmuştur. Yöre kadınları günlük ve özel kıyafetlerinin içine giydiği göyneklerin yakasını gösterecek şekilde kullanmaktadır. Bunların 1850'li yıllardan beri farklı model işlemler ile işlendiği bilinmektedir.

Ayancık Göynek Yakası pamuğa pamuk dokuma kumaşlardan veya Ayancık'ta yetiştirilip ip haline getirilen saf keten bitkisinden veya bunun pamuk ile karışımından yapılan Ayancık Keten Bezinden göyneklerin üzerine işlenmektedir. Yapılan işlemler göynek üzerine kasnak v.b. germe araçları kullanmadan pamuk veya ipek iplikle yapılmaktadır. İşlemlerin temizliği kül suyu ile yapılmaktadır.

Göynek Örnekleri

Üretim Metodu:

Ayancık Göynek Yakası yapım şekline göre üçe ayrılır:

1. Sökme Yakalar: Kumaş boyuna keten iplerinin (atki ipi) üzeri sarılacak şekilde, pamuk ipleri (çözgü ipi) sökülerek yapılır.
2. Yüzlü Yakalar: Ketene keten (çözgüsü ve atkısı keten olan) kumaşa yapılır.
3. Oya Yakalar: Pamuğa pamuk (çözgüsü ve atkısı pamuk olan) kumaşa yapılır. Bu kumaşa "kıvırcık" ya da "bürümcük" bez denir. Bürümcük kumaşlar dokuma sonrası ıslatılarak elde ovulur ve özellikle kış aylarında kar üstünde yapıp ağartma işlemi gerçekleştirilir. Halk arasında "Uğma" bezi denilmektedir.

Sökme Yaka Örneği

Yüzlü Yaka Örneği

Oya Yaka Örneği

1. Sökme Yaka: Sökme yakada kanava, verev hesap iğnesi ve nadiren iğne oyası teknikleriyle birlikte halk arasında "sökme" adı verilen "ajur" tekniği kullanılmıştır. Ajur tekniği işlemenin tersinden ve kasnak kullanmadan yapılmaktadır. Kumaşın iplikleri yaka boyunca çekilmez. Azar azar işlendikçe çekilir. Kumaşın iplikleri çekilip söküldüğü için halk arasında sökme yaka adı verilmiştir. Bir sökme yakada dırnak, harem suyu, urgan, gaytan, sülüğen ve sökme teknikleri ortak özelliştir. Bazen gaytan yerine, halk arasında zürafa adı verilen teknik kullanılır. Sökme yaka modelleri arasında Sinop gırması, altunlu gırma, tekli dik gırma, çiftli dik gırma, mıskalı gırma, ak gırma tespit edilen sökme yaka örnekleridir.

Sökme Yaka Örnekleri

2. Yüzlü Yaka: Halk arasında kanava olarak bilinen kanava (çapraz iğne) tekniğiyle işlenmektedir. Yüzlü yaka adı verilmesinin nedeni sökme yaka gibi kumaşın tersinden değil yüzünden işlenmesidir. Dokumanın iplikleri sayılarak yapılan bu yakada oya yakadan farklı olarak harem suyu, urgan ve dırnak yanında halk arasında gaytan adı verilen işleme tekniği kenar temizleme amacıyla yapılmıştır. Yüzlü yakalarda sarma ve goblen tekniğinin de uygulandığı örneklere rastlanmıştır. Yüzlü yaka modelleri arasında Eğri Yengil, Gabak Çekirdeği, Zarif Ayşe tespit edilen yüzlü yaka örnekleridir.

Yüzlü Yaka Örnekleri

3. Oya Yaka: İğne oyası tekniğini oluşturan zürafa ile yapılan yakalardır. Zürafa, ipliğin iğne üzerinde sarılarak oluşturulan iplik halkasının iğnenin çekilmesiyle meydana gelen düğümlere verilen addır. Zürafanın tekrarlanmasıyla oluşan ilmiklerin üst üste tutulması sonucunda iğne oyası meydana gelir. Ayancık Göynek Yakası'nda zürafa iğnenin üzerine ipliğin 7 ve 9 kez sarılıp iğnenin çekilmesiyle oluşur. Göynek kumaşının üzerine yapılabildiği gibi saç örgüsü şeridin üzerine de uygulanıp daha sonra göyneğe dikilebilir. Göyneğin üzerine yapılan oya yakanın kenarı da diğer yakalarda görülen harem suyu, urgan ve dırnak kanava ve verev hesap iğnesi tekniğiyle işlenmektedir. Oya yaka modelleri arasında düz oya, prinç oyası, hünkâr merdiveni, çatma maydanoz, lenger gıyısı, gaptan paşa gucaklaması adı verilen örnekler tespit edilen oya yaka örnekleridir.

Oya Yaka Örnekleri

Ayancık Göynek Yakası oya yaka, yüzlü yaka ve sökme yaka olarak üç farklı şekilde işlenir. Bunları birbirinden ayıran özellikler yanında ortak özellikler de vardır. Yakalarda verev hesap iğnesi, ajur (sökme), kanava, gözeme, sarma, oyulgama dikişi ve iğne oyası teknikleri kullanılmıştır. Sülüğen, gaytan, harem suyu, dırnak yöre halkının kullandığı iğne teknikleridir. Bordo ve siyah renkleri genellikle bütün yakalarda urgan, harem suyu, dırnak ve gaytan işlemelerinde temel renk olarak kullanılmıştır. Yeşil, sarı, turuncu, mavi, beyaz, kırmızı, mor ve pembe renkleri ise yakaların diğer işlemelerinde yer almıştır.

Ayancık Göynek Yakası işlenmeye başlandığında ilk önce siyah iplikle yapılan urgandan başlanır. Buna yörede garasını yazmak adı verilir. Daha sonra harem suyu ve dırnak yapılır; işlenecek yaka türüne göre yakasında kullanılan iğne teknikleri sayarak yapılır.

Kanava, verev hesap iğnesi, goblen sarma, iğne oyası, çırpma dikiş ve ajur tekniklerine halk arasında verilen isim ve tanımları aşağıdaki gibidir:

Urgan (Kanava); dikey kanava (çapraz iğne) tekniği ile aralık bırakmadan önce tamamının birinci sırası, daha sonra tamamının ikinci sırası, siyah renkle yapılır.

Harem suyu (Kanava); birinci sıra siyah, ikinci sıra bordo renk ile yapılmasıyla oluşan bölümdür.

Gıyı gıyılmak (İğne Oyası); göyneğin etek ve kol uçlarının zürafa yapar gibi ince yuvarlayarak keten ipi ile dikilmesidir.

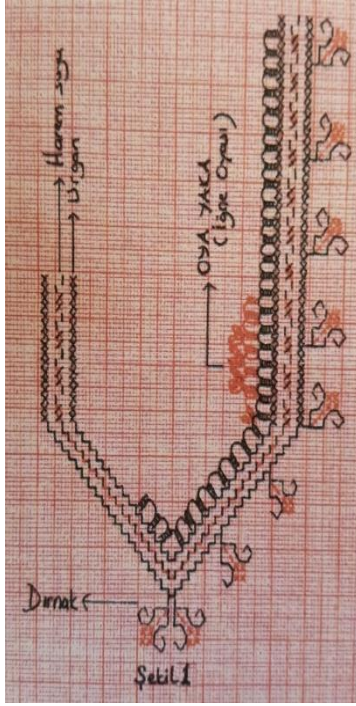
Dırnak (Verev Hesap İğnesi); yakanın en dış kısmına verev hesap iğnesi tekniği ile önceden siyah renkle çiçeğin taç kısmı, daha sonra çapraz iğne tekniği ile genellikle bordo renkle çiçek kısmı işlenmiştir. Dırnak bazen de geometrik biçimlerde işlenmiştir. Değişik şekilleri de vardır.

Sökme (Ajur); ajur tekniği ile yapılmıştır. Bordo renk ağırlıklı olarak çeşitli renkler kullanılmıştır. Yakanın boy iplikleri çekilerek söküldüğü için halk arasında sökme adı verilmiştir.

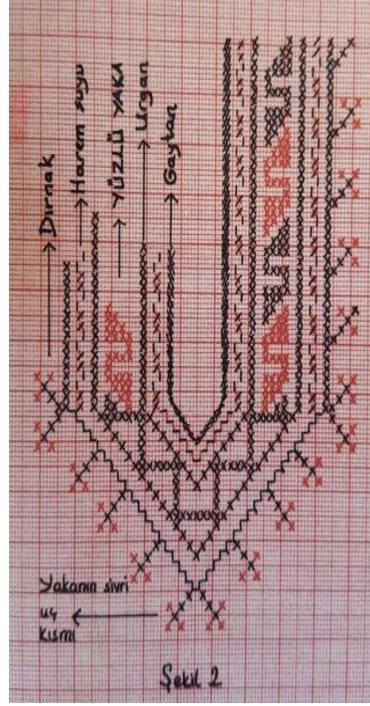
Sülüğen (Goblen Sarma); yakanın boyun çevresini temizlemek amacıyla, 1cm içe kıvrılarak uygulanmasıyla yapılan bir çeşitkenar temizlemedir.

Yiv dikmek (Çırpma Dikiş); iki kumaş kenarının yüz yüze getirilerek çırpma dikişi ile dikilmesidir.

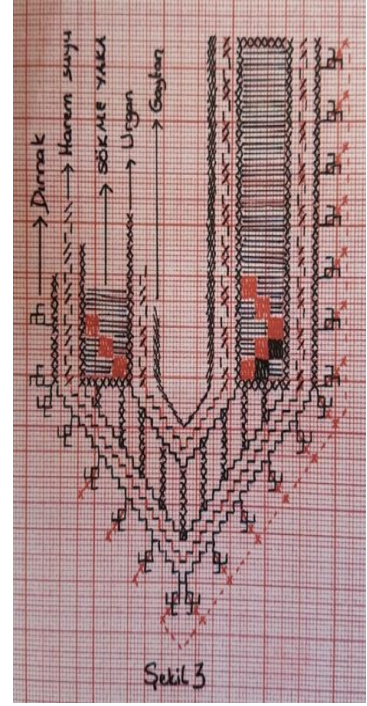
Kullanılan İğne Teknikleri

Oya Yaka

Yüzlü Yaka

Sökme Yaka

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Ayancık Göynek Yakası özelliklerini ve işleme usulünü bilen Ayancıklı ustalar sayesinde tanınmış ve bu ustalar sayesinde ustadan çırağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Denetleme:

Ayancık Göynek Yakası denetiminde tescil belgesinde belirtilen özelliklere uygunluğu denetlenecektir. Bu konuda denetim görevini yapmak üzere denetim komisyonu oluşturulmuştur.

Denetim Komisyonu aşağıda sayılan ve konusunda uzman temsilcilerden oluşur:

1. Sinop Üniversitesi Ayancık Meslek Yüksek Okulu'ndan bir öğretim görevlisi,
2. Ayancık İlçe Tarım Müdürlüğünden bir temsilci,
3. Ayancık Esnaf ve Sanatkarlar Odası'ndan bir temsilci,
4. Ayancık İlçe Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığından bir temsilci,
5. Ayancık Belediyesinden bir temsilci.

Denetim Komisyonu üç ayda bir denetleme yapar.

Denetim komisyonu, kamu veya özel kuruluşlarından veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Denetim komisyonu hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.